

Powszechny Spis Rolny 2020 – wyniki wstępne w województwie świętokrzyskim

01.10.2021 r.

 ponad 17%

Spadek liczby gospodarstw rolnych w porównaniu z PSR 2010

Według wstępnych wyników Powszechnego Spisu Rolnego w 2020 r. utrzymała się notowana od wielu lat tendencja spadku liczby gospodarstw rolnych, przy jednoczesnym wzroście ich średniej powierzchni. W porównaniu z wynikami uzyskanymi w PSR 2010, zmniejszeniu uległa powierzchnia gruntów ogółem użytkowanych w gospodarstwach rolnych. W analizowanym okresie najbardziej zwiększyła się

populacja drobiu, wobec spadku pogłowia pozostałych grup zwierząt gospodarskich. Odnotowano znaczny wzrost zużycia zarówno nawozów mineralnych, jak i wapniowych. Zwiększyła się liczba ciągników, a także wyposażenie gospodarstw w kombajny zbożowe i opryskiwacze sadownicze. Mniejsza powierzchnia uprawy buraków cukrowych przyczyniła się do spadku liczby kombajnów buraczanych. Znacznie mniej niż w 2010 r. wykorzystywano również silosokombajnów. Zmniejszył się udział gospodarstw domowych z użytkownikiem gospodarstwa rolnego, których głównym źródłem utrzymania była działalność rolnicza. Znacznie wzrósł natomiast odsetek utrzymujących się przede wszystkim z pracy najemnej oraz emerytury i renty.

1. Gospodarstwa rolne

Według wstępnych wyników Powszechnego Spisu Rolnego w 2020 r., w województwie świętokrzyskim **liczba gospodarstw rolnych ogółem wyniosła ok. 80 tys.** i w porównaniu do Powszechnego Spisu Rolnego w 2010 r. zmniejszyła się o ok. 17 tys., tj. o ponad 17%. Wśród ogółu gospodarstw rolnych w województwie świętokrzyskim nadal dominowały gospodarstwa indywidualne, a ich udział zmniejszył się o 0,1 p.proc. do 99,8% w 2020 r. (w kraju spadek 0,3 p.proc. do 99,4%). Udział w ogólnej liczbie gospodarstw rolnych w Polsce zmniejszył się z 6,4% do 6,1% (podobnie w przypadku gospodarstw indywidualnych), co pozwoliło województwu świętokrzyskiemu ponownie na zajęcie 7. lokaty w kraju.

Spadek liczby gospodarstw rolnych ogółem odnotowano wśród gospodarstw o powierzchni do 15 ha użytków rolnych – o ok. 20% (w kraju spadek o ok. 16%), natomiast w grupie gospodarstw rolnych o powierzchni użytków rolnych 15 ha i więcej nastąpił wzrost o ok. 34% (w kraju wzrost o ok. 6%).

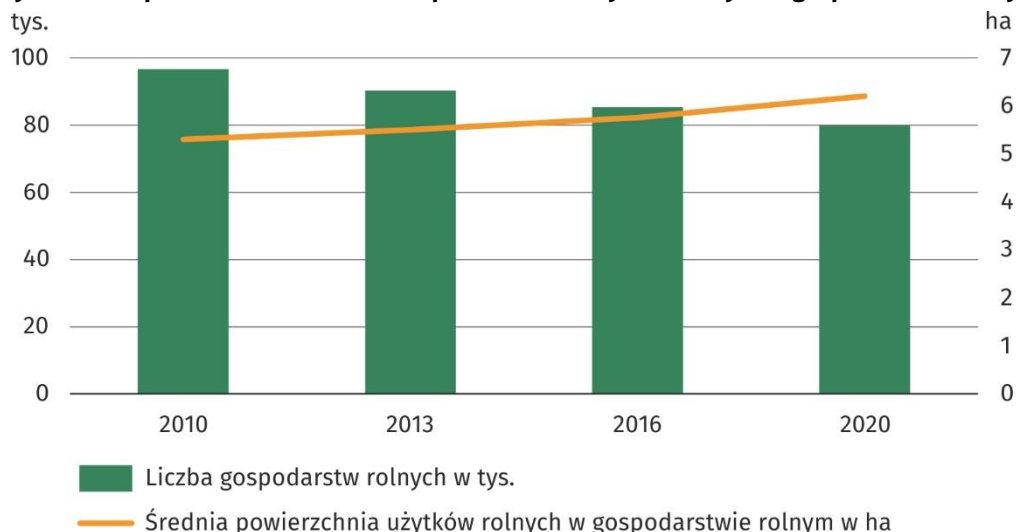
W okresie międzypisowym nieznacznej poprawie uległa **struktura gospodarstw rolnych** skutkująca spadkiem rozdrobnienia gospodarstw. W województwie świętokrzyskim udział gospodarstw o powierzchni do 15 ha zmniejszył się z 96,0% w 2010 r. do 93,6% w 2020 r. (w kraju z 87,0% do 84,1%), przy czym udział gospodarstw najmniejszych o powierzchni do 5 ha użytków rolnych spadł z 64,9% w 2010 r. do 63,0% w 2020 r. (w kraju z 54,0% do 52,2%). Jednocześnie udział gospodarstw o powierzchni 15-50 ha zwiększył się z 3,7% do 5,7% (w kraju z 11,2% do 12,9%), a udział gospodarstw o powierzchni 50 ha i więcej wzrósł z 0,3% do 0,8% (w kraju z 1,8% do 3,0%).

Powszechny Spis Rolny (PSR) został przeprowadzony na terytorium Polski w okresie od 1 września do 30 listopada 2020 r., według stanu na dzień 1 czerwca 2020 r.

Spisem rolnym, jako badaniem pełnym, zostały objęte gospodarstwa rolne, których użytkownikami były osoby fizyczne (gospodarstwa indywidualne) oraz osoby prawne i jednostki organizacyjne niemające osobowości prawnej

Podobnie jak w kraju, w województwie świętokrzyskim na przestrzeni ostatnich lat obserwuje się tendencję zmniejszania się liczby gospodarstw rolnych, przy jednoczesnym wzroście ich średniej powierzchni

Wykres 1. Gospodarstwa rolne i średnia powierzchnia użytków rolnych w gospodarstwie rolnym

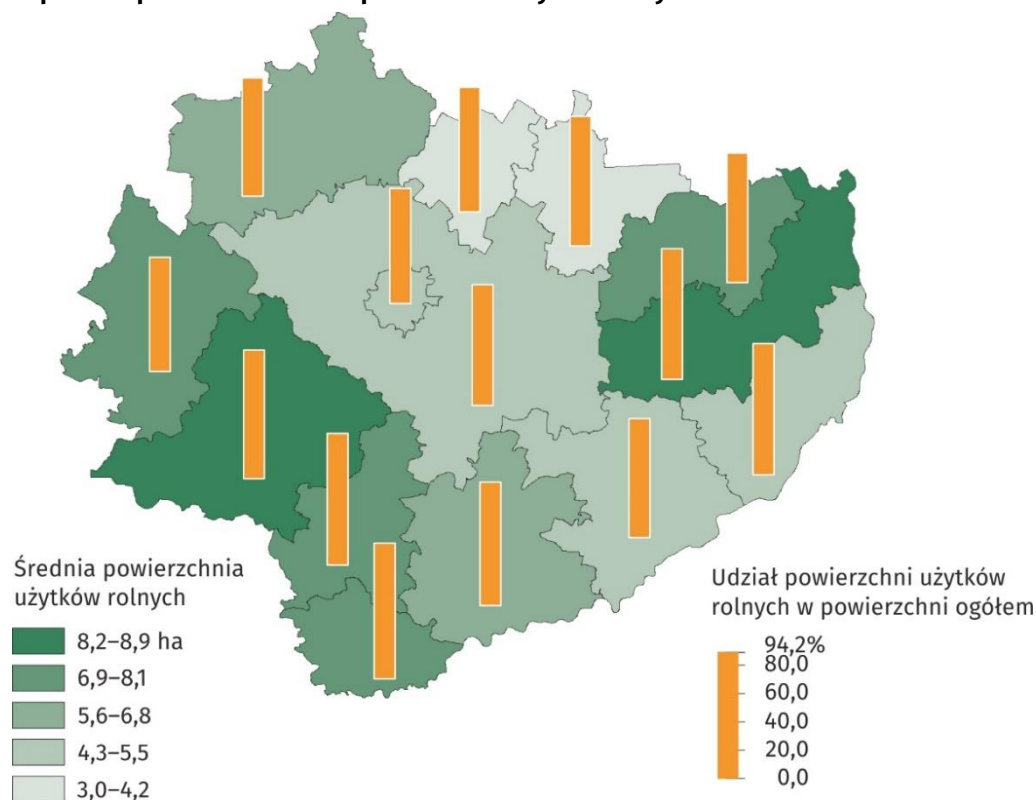

W 2020 r. średnia powierzchnia UR w gospodarstwie rolnym wyniosła 6,2 ha (ok. 17% więcej niż w PSR 2010)

Obserwowany spadek liczby gospodarstw rolnych, przy nieznacznym spadku powierzchni użytków rolnych, znalazł swoje odzwierciedlenie we wzroście **średniej powierzchni użytków rolnych (UR)** przypadającej na 1 gospodarstwo rolne o ok. 17%, tj. z 5,3 ha w 2010 r. do **6,2 ha** w 2020 r. (w kraju odnotowano wzrost o ok. 13%, tj. z 9,8 ha do 11,1 ha).

Średnia powierzchnia UR przypadająca na gospodarstwo w województwie świętokrzyski pozwoliła, podobnie jak w 2010 r., na zajęcie 14. lokaty w kraju – mniejsze wartości odnotowały jedynie województwa podkarpackie i małopolskie.

Mapa 1. Gospodarstwa i średnia powierzchnia użytków rolnych w 2020 r.

W 2020 r. wśród ogółu gospodarstw dominowały jednostki prowadzące wyłącznie produkcję roślinną, a następnie roślinną i zwierzęcą

Biorąc pod uwagę powiaty województwa świętokrzyskiego, w 2020 r. największą średnią powierzchnię użytków rolnych (UR) odnotowano w powiatach: opatowskim (8,9 ha), jędrzejowskim (8,3 ha) i kazimierskim (7,8 ha), a najmniejszą w powiatach: skarżyskim (3,5 ha), starachowickim (4,0 ha) i kieleckim (4,7 ha).

Należy zauważyć, że w porównaniu do 2010 r. o ponad 20% wzrosła liczba gospodarstw prowadzących tylko produkcję roślinną (w kraju wzrost o ponad 25%), przy jednoczesnym spadku o ponad 39% gospodarstw prowadzących produkcję roślinną i zwierzęcą (w kraju spadek o ok. 37%). Liczba gospodarstw prowadzących tylko produkcję zwierzęcą zmniejszyła się o blisko 28% (w kraju odnotowano spadek o 0,5%).

Nastąpiły też zmiany w strukturze omawianych gospodarstw, gdyż w 2010 r. dominowały gospodarstwa prowadzące produkcję roślinną i zwierzęcą, a kolejną znaczącą grupę stanowiły gospodarstwa prowadzące wyłącznie produkcję roślinną. W 2020 r. większość stanowiły gospodarstwa prowadzące produkcję wyłącznie roślinną – ich udział w okresie międzypisowym wzrósł z 36,5% do 53,0% (w kraju wzrost z 38,9% do 55,8%), podczas gdy odsetek gospodarstw prowadzących produkcję roślinną i zwierzęcą spadł z 62,9% do 46,4% (w kraju spadek z 60,6% do 43,6%).

Odnotowano wzrost średniej powierzchni użytków rolnych zarówno gospodarstw prowadzących wyłącznie produkcję roślinną – z 4,1 ha do 5,3 ha (w kraju z 8,3 ha do 9,6 ha), jak i produkcję roślinną i zwierzęcą – z 6,1 ha do 7,2 ha (w kraju z 10,9 ha do 13,3 ha). Jednocześnie nastąpił spadek średniej powierzchni użytków rolnych gospodarstw prowadzących produkcję wyłącznie zwierzęcą – z 2,8 ha do 1,8 ha (w kraju z 3,8 ha do 1,9 ha).

2. Użytkowanie gruntów i powierzchnia zasiewów

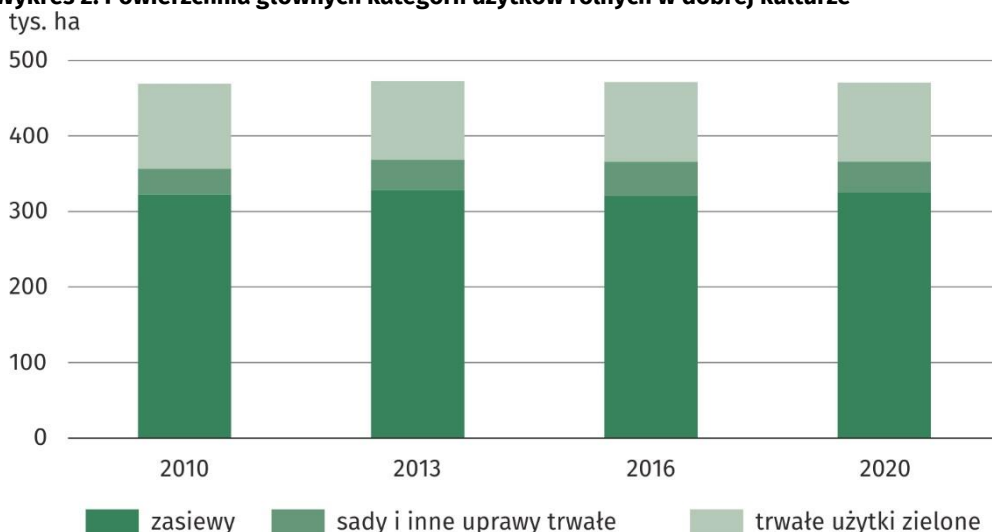
Według wstępnych wyników Powszechnego Spisu Rolnego w 2020 r. w województwie świętokrzyskim, podobnie jak w kraju, zmniejszeniu uległa **powierzchnia gruntów ogółem** użytkowanych w gospodarstwach rolnych. W 2020 r. omawiana powierzchnia wyniosła 566 tys. ha i w porównaniu z danymi z 2010 r. była mniejsza o 33 tys. ha (o 5,5%). Grunty województwa świętokrzyskiego stanowiły 3,4% areалу kraju (w 2010 r. 3,5%). Wynik ten, podobnie jak w 2010 r., pozwolił na zajęcie 13. lokaty w kraju.

W ciągu ostatnich dziesięciu lat areal **użytków rolnych** w gospodarstwach rolnych w województwie świętokrzyskim zmniejszył się o 23 tys. ha (o 4,4%) do 493 tys. ha, w tym **użytków rolnych w dobrej kulturze** zmalał o 12 tys. ha (o 2,4%) do 483 tys. ha. Powierzchnia **lasów i gruntów leśnych** zmniejszyła się o 9 tys. ha (o 18,8%) do 41 tys. ha, a **pozostałych gruntów** zmalała o 1 tys. ha (o 2,1%) do 32 tys. ha. W okresie międzypisowym w relacji do odpowiedniej kategorii w kraju zmniejszyły się udziały użytków rolnych, w tym w dobrej kulturze województwa świętokrzyskiego (z 3,5% do 3,4% oraz z 3,4% do 3,3%), a także lasów i gruntów leśnych (z 4,3% do 4,2%), natomiast wzrósł odsetek pozostałych gruntów (z 3,4% do 4,2%).

Ewoluuowała struktura użytkowania gruntów. W porównaniu z wynikami Powszechnego Spisu Rolnego w 2010 r. w strukturze użytkowania gruntów udział powierzchni użytków rolnych w powierzchni ogólnej województwa świętokrzyskiego zwiększył się o 1,0 p.proc. do 87,2% (w kraju wzrost o 2,0 p.proc. do 89,5%), w tym udział użytków w dobrej kulturze rolnej wzrósł o 2,7 p.proc. do 85,4% (w kraju wzrost o 3,2 p.proc. do 88,3%). Udział lasów i gruntów leśnych zmniejszył się o 1,2 p.proc. do 7,2% (w kraju spadł o 1,0 p.proc. do 5,9%), a udział pozostałych gruntów zwiększył się o 0,2 p.proc. do 5,6% (w kraju zwiększył się o 1,1 p.proc. do 4,6%).

W strukturze użytków rolnych zwraca uwagę wysoki udział zasiewów, a następnie trwałych użytków zielonych oraz sadów i innych upraw trwałych.

Wykres 2. Powierzchnia głównych kategorii użytków rolnych w dobrej kulturze

W okresie międzypisowym wzrosła średnia powierzchnia użytków rolnych gospodarstw prowadzących produkcję wyłącznie roślinną i mieszaną, natomiast spadła – gospodarstw prowadzących produkcję wyłącznie zwierzęcą

Na przestrzeni ostatnich dziesięciu lat zmniejszeniu uległa powierzchnia gruntów ogółem użytkowanych w gospodarstwach rolnych

W porównaniu z wynikami PSR 2010 w strukturze użytkowania gruntów zwiększył się udział użytków rolnych, w tym w dobrej kulturze

Odnotowano znaczący wzrost powierzchni sadów i innych upraw trwałych oraz pod zasiewami, przy wyraźnym spadku powierzchni gruntów ugorowanych, pozostałych użytków rolnych i trwałych użytków zielonych

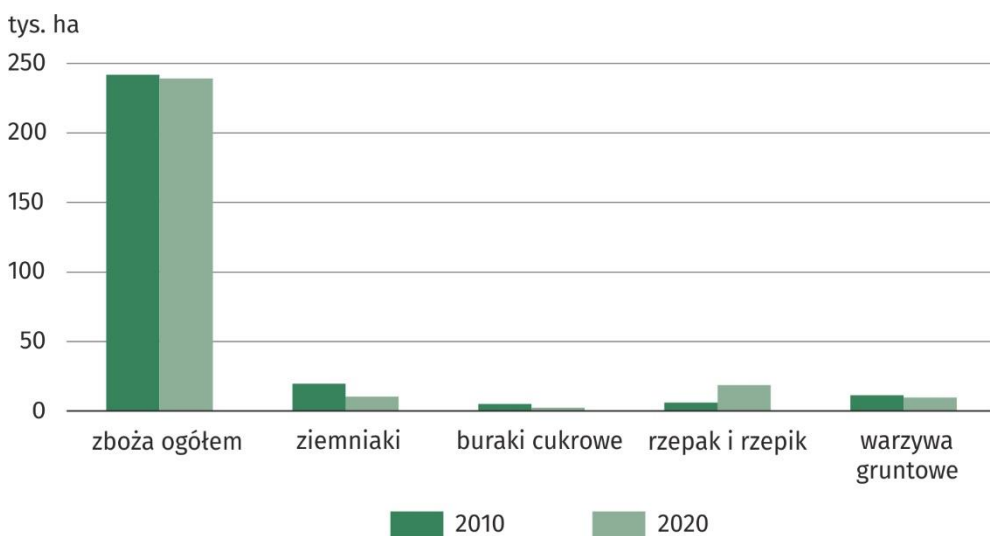
Na przestrzeni ostatniego dziesięciolecia areal **zasiewów** w województwie świętokrzyskim zwiększył się o 2 tys. ha (o 0,7%) do 325 tys. ha, a jego udział w użytkach rolnych ogółem wzrósł o 3,3 p.proc. do 65,9% (w kraju odnotowano wzrost o 3,4 p.proc. do 73,2%).

Powierzchnia **trwałych użytków zielonych** (tj. łąk trwałych i pastwisk trwałych) zmniejszyła się o 8 tys. ha (o 7,2%) do 104 tys. ha, a jej udział spadł o 0,6 p.proc. do 21,1% (w kraju pozostał na poziomie 21,7%). Powierzchnia zajmowana przez **sady i inne uprawy trwałe** wzrosła o 7 tys. ha (o 20,9%) do 41 tys. ha, a jej udział zwiększył się o 1,7 p.proc. do 8,3% (w kraju spadek o 0,2 p.proc. do 2,4%). Powierzchnia **gruntów ugorowanych** zmniejszyła się o 13 tys. ha (o 52,9%) do 11 tys. ha, a jej udział spadł o 2,4 p.proc. do 2,3% (w kraju spadek o 1,7 p.proc. do 1,2%).

Powierzchnia **pozostałych użytków rolnych** spadła o 11 tys. ha (o 51,9%) do 10 tys. ha, a jej udział spadł o 2,1 p.proc. do 2,1% (w kraju spadek o 1,4 p.proc. do 1,4%).

W okresie międzypisowym uwagę zwraca znaczący wzrost udziału powierzchni województwa świętokrzyskiego w krajowej powierzchni sadów i innych upraw trwałych (z 8,7% do 11,7%). Wynik ten pozwolił podobnie jak w 2010 r. na zajęcie 4. lokaty po województwach: mazowieckim, lubelskim i łódzkim. Pozostałe użytki rolne województwa świętokrzyskiego nadal stanowiły 5,2% arealną krajowego i w efekcie województwo przesunęło się z 7. lokaty w 2010 r. na 5. w 2020 r. Udział powierzchni gruntów ugorowanych województwa świętokrzyskiego w ogółem tych gruntów w kraju wzrósł z 5,6% do 6,3% i w efekcie województwo przesunęło się z 9. lokaty w 2010 r. na 8. w 2020 r. Udział powierzchni zasiewów województwa świętokrzyskiego w powierzchni zasiewów ogółem w kraju zmniejszył się z 3,1% do 3,0%, co skutkowało zarówno w 2010 r., jak i w 2020 r. zajęciem 12. lokaty w kraju. Udział powierzchni trwałych użytków zielonych województwa świętokrzyskiego w relacji do tej powierzchni w kraju zmniejszył się z 3,5% do 3,3%, co pozwoliło ponownie na zajęcie 13. lokaty w kraju.

Wykres 3. Powierzchnia zasiewów według grup ziemiopłodów

W okresie międzypisowym odnotowano w województwie świętokrzyskim znaczące zmiany w powierzchni zasiewów wybranych **ziemiopłodów**.

W porównaniu do wyników Powszechnego Spisu Rolnego 2010 zmniejszenie powierzchni uprawy odnotowano w przypadku:

- **zbóż ogółem** (zboża podstawowe z mieszankami zbożowymi oraz gryka, proso, inne zbożowe łącznie z kukurydzą na ziarno) – o 3 tys. ha (o 1,2%) do 239 tys. ha, przy spadku udziału w ogólnej powierzchni zasiewów o 1,4 p.proc. do 73,5% (w kraju spadek o 4,4 p.proc. do 69,0%),
- **ziemniaków** – o 9 tys. ha (o 47,3%) do 10 tys. ha, przy spadku udziału w ogólnej powierzchni zasiewów o 2,9 p.proc. do 3,2% (w kraju spadek o 1,5 p.proc. do 2,1%),
- **warzyw gruntowych** – o 2 tys. ha (o 14,5%) do 10 tys. ha, przy spadku udziału w ogólnej powierzchni zasiewów o 0,5 p.proc. do 3,0% (w kraju nadal 1,3%),
- **buraków cukrowych** – o 3 tys. ha (o 53,5%) do 2 tys. ha, przy spadku udziału w ogólnej powierzchni zasiewów o 0,9 p.proc. do 0,7% (w kraju wzrost o 0,3 p.proc. do 2,3%).

Odnotowano spadek powierzchni zasiewów: zbóż ogółem, ziemniaków, warzyw gruntowych oraz buraków cukrowych

Wzrosła powierzchnia zasiewów zbóż podstawowych oraz rzepaku i rzepiku

W relacji do wyników Powszechnego Spisu Rolnego 2010 zwiększyła się powierzchnia upraw:

- **zbóż podstawowych** (pszenica, żyto, jęczmień, owies, pszenżyto) – o 2 tys. ha (o 0,8%) do 203 tys. ha, przy wzroście udziału w ogólnej powierzchni zasiewów o 0,1 p.proc. do 62,5% (w kraju spadek o 4,6 p.proc. do 53,8%),
- **rzepaku i rzepiku** – o 13 tys. ha (o 211,3%) do 19 tys. ha, przy wzroście udziału w ogólnej powierzchni zasiewów o 3,9 p.proc. do 5,7% (w kraju nadal 1,9%).

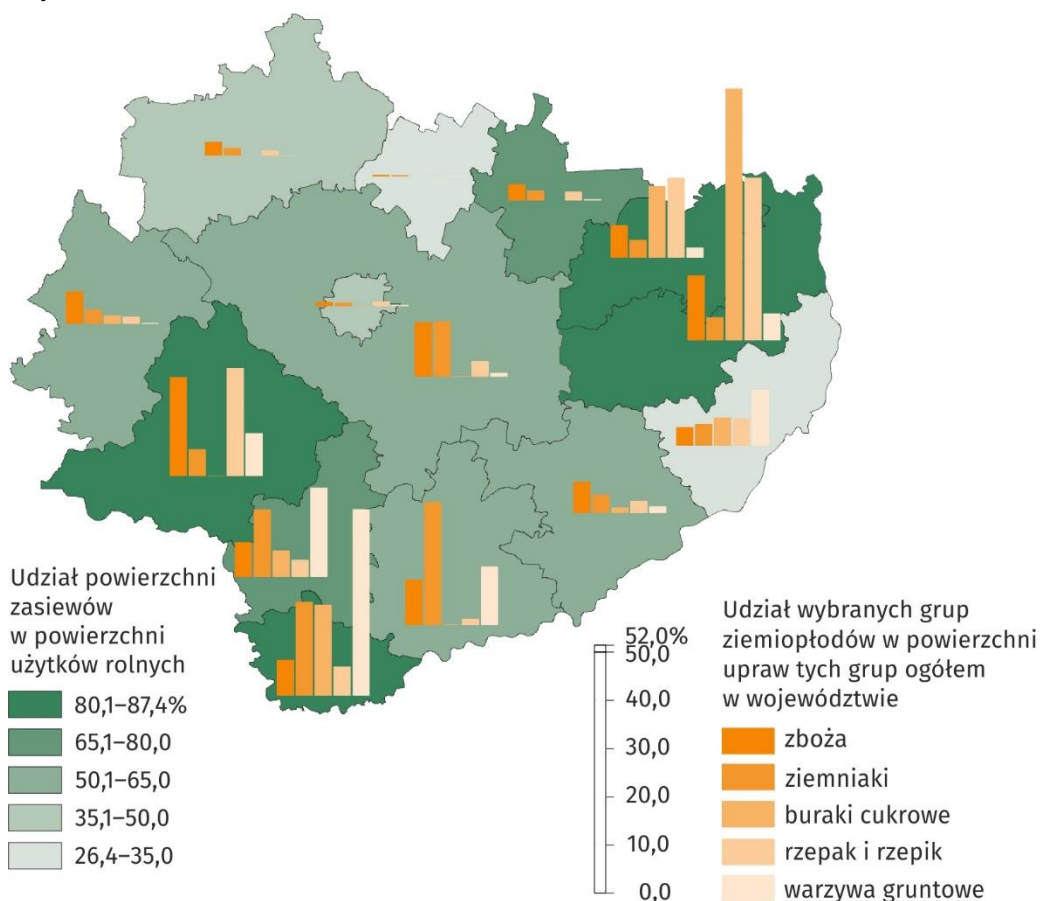
W krajowej powierzchni uprawy zbóż ogółem udział województwa świętokrzyskiego nie zmienił się w okresie międzyspisowym i pozostał na poziomie 3,2%, natomiast zbóż podstawowych zwiększył się z 3,3% do 3,5%. Wzrósł również udział powierzchni zajętej pod uprawę rzepaku i rzepiku z 0,6% do 1,9%. Z kolei obniżyły się udziały powierzchni uprawy: warzyw gruntowych z 8,3% do 6,8%, ziemniaków z 5,2% do 4,6%, a buraków cukrowych z 2,5% do 1,0%.

Pod względem udziału w krajowej powierzchni zasiewów zbóż zarówno ogółem, jak i podstawowych województwo świętokrzyskie zachowało 12. lokatę. Spadek w rankingu odnotowało natomiast w przypadku udziału w krajowej powierzchni zasiewów:

- warzyw gruntowych - z 6. lokaty na 7.,
- ziemniaków - z 9. lokaty na 11.,
- buraków cukrowych - z 10. lokaty na 13.

Znaczące zwiększenie areалу rzepaku i rzepiku pozwoliło na przesunięcie się w rankingu z 15. miejsca na 14.

Mapa 2. Powierzchnia zasiewów w 2020 r.

Biorąc pod uwagę powiaty województwa świętokrzyskiego, w 2020 r. najwyższym odsetkiem powierzchni pod zasiewami charakteryzowały się: kazimierski (87,4%), opatowski (84,3%), jędrzejowski (83,4%) oraz ostrowiecki (82,8%). Z kolei najmniej obszaru zajmowały zasiewy w powiatach: skarżyskim (26,4%), sandomierskim (32,0%) oraz koneckim (43,2%).

W wojewódzkiej powierzchni zasiewów zbóż najwyższe udziały charakteryzowały powiaty: jędrzejowski (20,4%), opatowski (13,4%), kielecki (11,3%) oraz buski (9,4%). Pod względem udziału w powierzchni zajętej pod uprawę ziemniaków przodowały powiaty: buski (25,4%), kazimierski (19,4%), pińczowski (14,0%), kielecki (11,4%). W przypadku powierzchni objętej

uprawą buraków cukrowych w województwie wyróżniły się powiaty: opatowski (52,0%), kazimierski (18,8%) oraz ostrowiecki (14,8%). Najwięcej powierzchni zajętej pod uprawę rzepaku i rzepiku przypadało na powiaty: opatowski (33,0%), jędrzejowski (22,3%) oraz ostrowiecki (16,5%), natomiast najwięcej gruntów przeznaczonych pod uprawę warzyw gruntowych skupiły powiaty: kazimierski (38,5%), pińczowski (18,5%), buski (12,1%) oraz sandomierski (11,5%). Reasumując na tle województwa wyróżniło się większość powiatów rolniczego południa, skupionych w podregionie sandomiersko-jędrzejowskim (buski, jędrzejowski, kazimierski, opatowski, pińczowski, sandomierski) oraz z podregionu kieleckiego powiat kielecki i ostrowiecki.

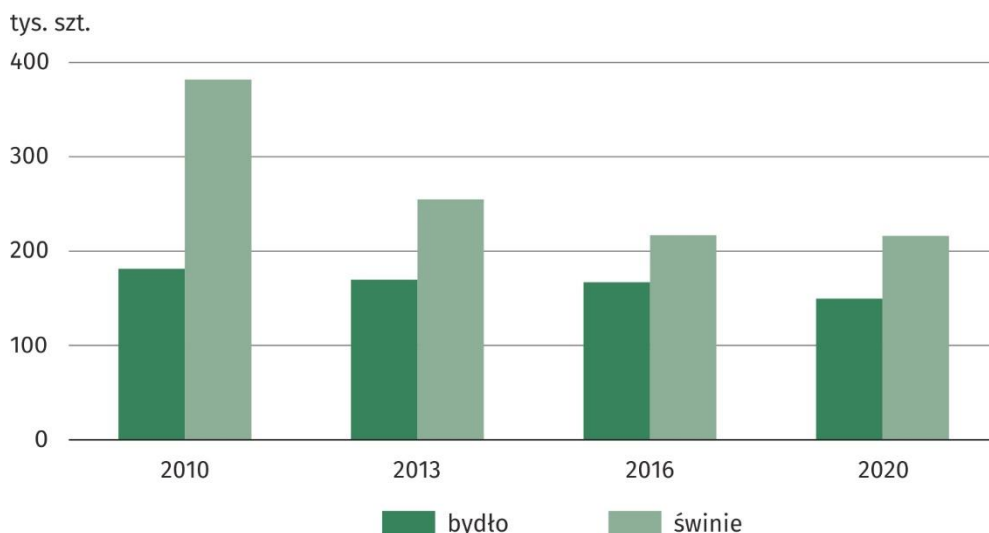
3. Zwierzęta gospodarskie

Według wstępnych wyników Powszechnego Spisu Rolnego 2020, pogłowie podstawowych gatunków zwierząt gospodarskich w gospodarstwach rolnych wyniosło:

- **bydła** – 150 tys. sztuk, w tym krów 52 tys. sztuk,
- **świń** – 216 tys. sztuk, w tym loch 21 tys. sztuk,
- **drobiu** – 7030 tys. sztuk, w tym niosek 1279 tys. sztuk.

W porównaniu z wynikami spisu przeprowadzonego w 2010 r. odnotowano bardzo wysoki wzrost populacji drobiu przy znaczącym spadku pogłowia bydła i trzody chlewnej

Wykres 4. Pogłowie zwierząt gospodarskich

W porównaniu z wynikami Powszechnego Spisu Rolnego 2010 populacja bydła zmniejszyła się o 32 tys. sztuk (o 17,4%), w tym krów o 27 tys. sztuk (o 34,0%). W kraju odnotowano wzrost pogłowia bydła o 9,8%, przy zmniejszeniu liczebności krów o 6,4%. Generalnie zmniejszenie liczebności stada krów mlecznych było wynikiem likwidacji kwot mlecznych i wahań cen mleka, które notowano w ciągu ostatnich dziesięciu lat. Wpływ na to zjawisko miały również decyzje rolników o rezygnacji z produkcji mleka w gospodarstwach o małej skali chowu krów mlecznych. Zachodzące zmiany w gospodarstwach prowadzących chów bydła wskazują na stopniową redukcję stada bydła mlecznego i położenie akcentu na produkcję bydła mięsnego.

W ciągu dziesięciolecia 2010–2020 w pogłowie świń odnotowano głęboki spadek o 166 tys. sztuk (o 43,4%), w tym loch ubyło o 23 tys. sztuk (o 52,3%). Podobnie głęboki spadek pogłowia świń odnotowano w kraju (ogółem o 26,8%, w tym loch o 42,8%). Spadek pogłowia świń wynikał głównie z niskiej opłacalności tuczu i występowania ognisk afrykańskiego pomoru świń (ASF), natomiast na redukcję pogłowia loch wpłynęła przede wszystkim popularyzacja systemu nakładczego w chowie świń.

W porównaniu z wynikami spisu przeprowadzonego w 2010 r., odnotowano bardzo wysoki wzrost populacji drobiu – o 1322 tys. sztuk (o 23,1%), przy spadku liczebności niosek o 61 tys. (o 4,6%). W kraju liczebność stada wzrosła o 29,4%, w tym niosek przybyło o 7,8%. Wzrost liczebności stada stymulowany był systematycznym rozwojem sprzedaży nie tylko w kraju, ale i za granicą. Polska znajduje się obecnie na pozycji lidera w produkcji drobiu w Unii Europejskiej i jest w światowej czołówce eksporterów mięsa drobiowego.

Na przestrzeni lat 2010–2020 udział województwa świętokrzyskiego w krajowym pogłowie bydła zmniejszył się z 3,2% do 2,4, i w efekcie w rankingu województwo spadło z 9. lokaty na

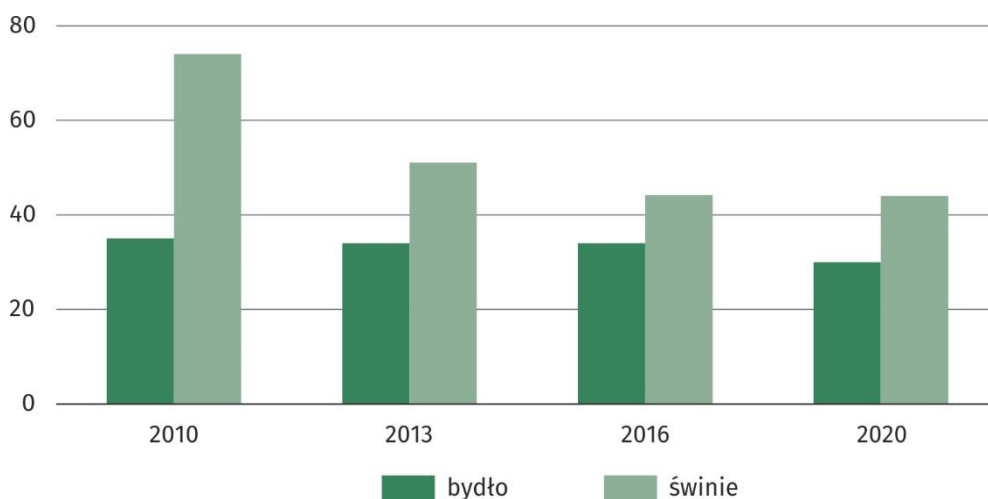
10. w kraju. Udział województwa w krajowym pogłowie świń zmniejszył się z 2,5% do 1,9%, co skutkowało spadkiem z pozycji 10. na 11. Udział w krajowym pogłowie drobiu zmniejszył się z 3,3% do 3,1%, lecz pozycja w rankingu wzrosła z 13. lokaty do 10.

Biorąc pod uwagę udział w wojewódzkim pogłowie wybranych grup zwierząt gospodarskich, ponad 65% pogłowa bydła skupiało pięć powiatów: jędrzejowski (17,6%), kielecki (15,3%), opatowski (12,0%), buski (10,3%) i włoszczowski (10,1%). Blisko 83% wojewódzkiego pogłowa świń skupiało sześć powiatów: jędrzejowski (42,4%), kazimierski (8,9%), opatowski (8,7%), buski (7,7%), kielecki (7,6%), ostrowiecki (7,4%). Prawie 79% pogłowa drobiu skupiały cztery powiaty: jędrzejowski (36,6%), kielecki (25,5%), miasto Kielce (10,1%) oraz włoszczowski (6,4%). Generalnie wyróżniały się powiaty podregionu sandomiersko-jędrzejowskiego, przede wszystkim powiat jędrzejowski, opatowski, buski, kazimierski i włoszczowski, a z podregionu kieleckiego – kielecki.

W okresie międzypisowym odnotowano znaczące zmiany w obsadzie zwierząt gospodarskich na 100 ha użytków rolnych. Średnio w województwie obsada bydła na 100 ha użytków rolnych w 2020 r. wynosiła 30 szt. i była mniejsza o 5 szt. od notowanej w 2010 roku (w kraju 43 szt., tj. o 4 szt. mniej). Wynik ten pozwolił na zajęcie 8. lokaty w kraju (w 2010 r. 6.). W przypadku trzody chlewnej omawiany wskaźnik dla województwa wynosił 44 szt., wobec 74 szt. w 2010 r. (w kraju 76 szt., wobec 103 szt. w 2010 r.). Z tym wynikiem województwo uplasowało się na 9. lokacie w kraju (w 2010 r. na 7.). Średnia obsada drobiu wzrosła w województwie z 1106 szt. w 2010 r. do 1425 szt. w 2020 r. (w kraju z 1173 szt. do 1537 szt.). Wynik ten pozwolił na utrzymanie 7. lokaty w kraju.

W porównaniu z wynikami spisu przeprowadzonego w 2010 r., znacznie zwiększyła się obsada drobiu na 100 ha użytków rolnych, natomiast zmniejszyła się obsada bydła i świń

Wykres 5. Obsada zwierząt gospodarskich w sztukach na 100 ha użytków rolnych

Biorąc pod uwagę powiaty województwa świętokrzyskiego, w 2020 r. najwyższą obsadę bydła na 100 ha użytków rolnych odnotowano w powiatach włoszczowskim (47 szt.) i koneckim (42 szt.), a najniższą w sandomierskim (6 szt.) i m. Kielce (3 szt.). Największa obsada świń na 100 ha użytków rolnych została odnotowana w powiatach: jędrzejowskim (127 szt.), kazimierskim (62 szt.) i ostrowieckim (60 szt.), a najniższa w sandomierskim (3 szt.) i m. Kielce (0 szt.). W obsadzie drobiu na 100 ha użytków rolnych przodowały powiaty: m. Kielce (9271 szt.), jędrzejowski (3568 szt.) i kielecki (2622 szt.). Najmniejsza obsada drobiu została odnotowana w powiatach kazimierskim (183 szt.) i opatowskim (116 szt.).

4. Nawożenie roślin

Wyniki PSR 2020 wykazały, że w okresie od 2 czerwca 2019 r. do 1 czerwca 2020 r. zużycie nawozów mineralnych, łącznie azotowych, fosforowych i potasowych (NPK), było o 19,3% większe niż w 2010 r. i wyniosło 53 tys. ton. W przeliczeniu na 1 gospodarstwo ogółem (stosujące i nie stosujące nawożenie razem) zużyto przeciętnie 659,6 kg nawozów mineralnych, tj. o 44,3% więcej niż w 2010 r.

W 2020 r. na 1 ha użytków rolnych ogółem zużyto przeciętnie 106,8 kg NPK i w stosunku do 2010 r. zwiększyło się o 24,8%. Do osiągnięcia tego wzrostu przyczyniło się głównie zużycie nawozów potasowych, które było o 81,8% wyższe niż 10 lat wcześniej i wyniosło 34,0 kg/ha. W mniejszym stopniu zwiększyło się stosowanie nawozów azotowych (o 4,9% - do 51,3 kg/ha) i nawozów fosforowych (o 20,0% - do 21,5 kg/ha).

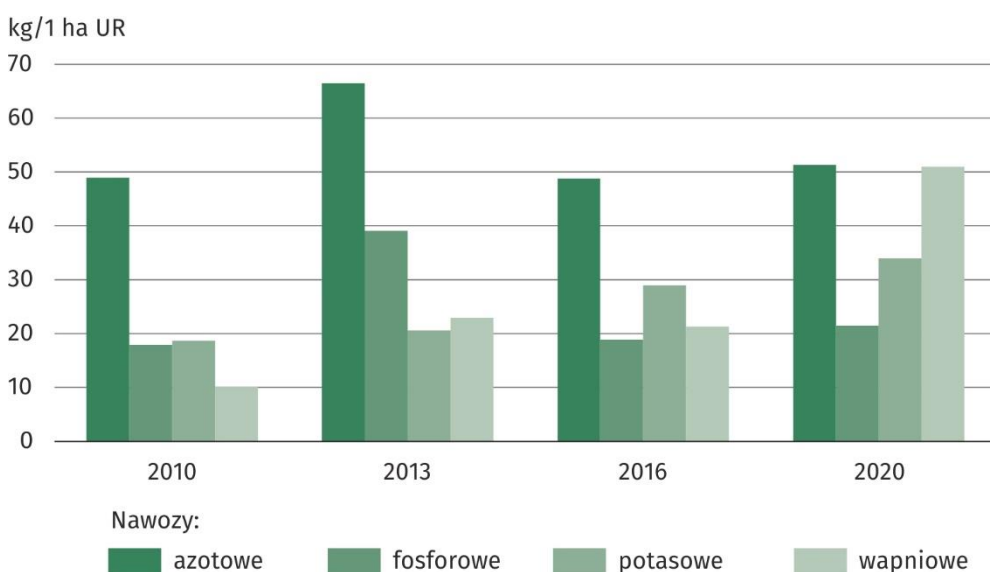
Odnotowano wyraźny wzrost zużycia zarówno nawozów mineralnych, jak i wapniowych. W przeliczeniu na 1 ha użytków rolnych zmniejszył się dystans dzielący świętokrzyskie od średniego poziomu nawożenia w kraju

Zużycie NPK w przeliczeniu na 1 ha UR pozostało w województwie świętokrzyskim niższe niż w kraju. W 2020 r. stanowiło 80,4% średniego poziomu w Polsce (w 2010 r. – 71,8%). Mniejsze niż średnio w kraju zużycie odnotowano w przypadku wszystkich rodzajów nawozów mineralnych.

Znacznie zwiększyło się zużycie nawozów wapniowych. Według PSR 2020 wyniosło 25 tys. t i było prawie pięciokrotnie większe niż w 2010 r. Na wzrost zużycia tych nawozów wpłynął m.in. wprowadzony w 2019 r. „Ogólnopolski program regeneracji środowiskowej gleb poprzez ich wapnowanie” i związane z tym programem dofinansowanie na realizację przedsięwzięć skutkujących poprawą jakości środowiska, udzielane w ramach pomocy de minimis¹.

W przeliczeniu na 1 gospodarstwo ogółem (stosujące i nie stosujące nawożenia razem) zużyto przeciętnie 314,6 kg nawozów wapniowych, tj. ponad sześciokrotnie więcej niż w 2010 r. W przeliczeniu na 1 ha użytków rolnych ogółem zużycie wyniosło natomiast 50,9 kg i było pięciokrotnie większe niż w 2010 roku. Pomimo znacznego wzrostu wapnowania gleb pozostało ono w świętokrzyskim stosunkowo niskie w skali kraju. W 2020 r. w przeliczeniu na 1 ha użytków rolnych zużycie nawozów wapniowych stanowiło 55,8% średniego poziomu w Polsce (w 2010 r. – 25,3%).

Wykres 6. Zużycie nawozów mineralnych i wapniowych

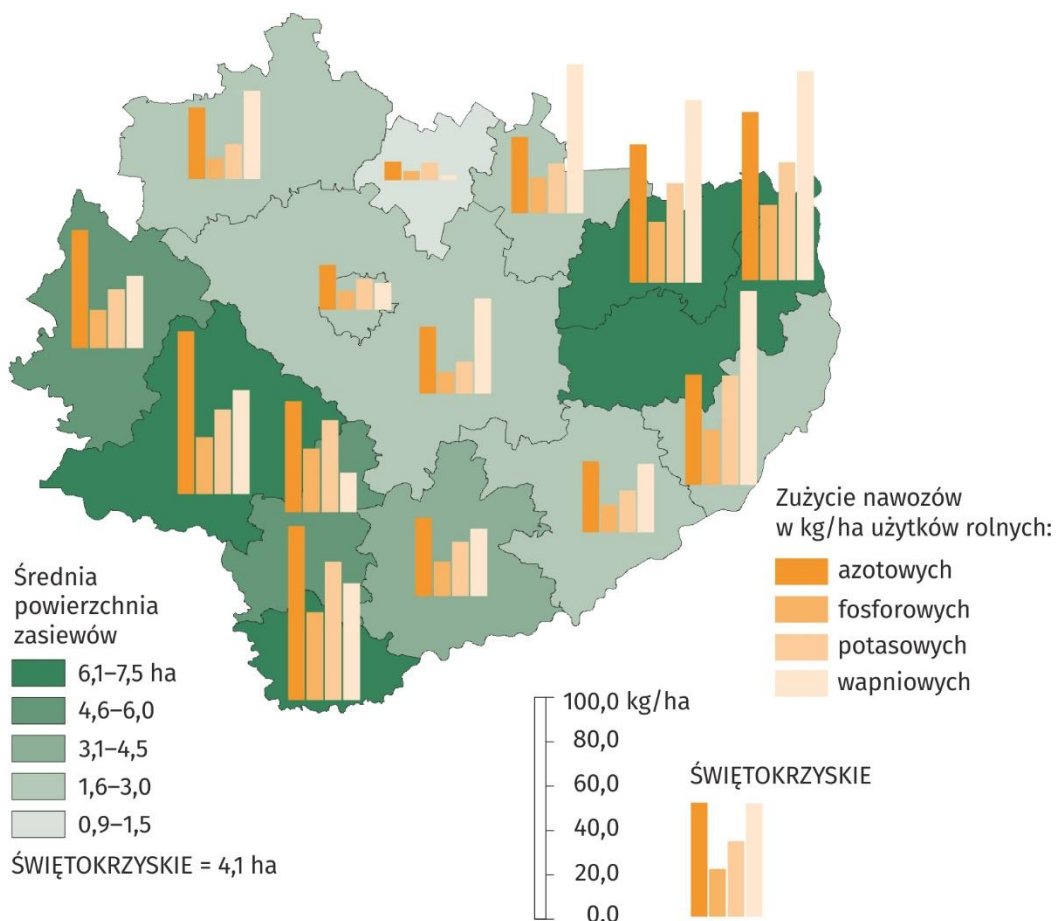
W województwie świętokrzyskim odnotowano znaczne różnice zużycia nawozów mineralnych i wapniowych pod względem terytorialnym. Najwyższy poziom nawożenia mineralnego wystąpił w powiatach kazimierskim, w którym na 1 ha użytków rolnych zużywano 180,3 kg NPK, a także opatowskim (162,7 kg) i jędrzejowskim (136,8 kg). Najmniejsze zużycie nawozów mineralnych odnotowano natomiast w powiatach skarżyskim (20,4 kg) i kieleckim (54,0 kg) oraz m. Kielce (42,3 kg).

W 2020 r. największe zużycie wapna nawozowego w kg na 1 ha UR ogółem odnotowano w powiatach: opatowskim (94,0), sandomierskim (87,2) i ostrowieckim (82,2). Najniższy poziom wapnowania gleb w przeliczeniu na 1 ha UR wystąpił natomiast w powiatach: skarżyskim (2,3 kg) i pińczowskim (17,8 kg) oraz m. Kielce (12,1 kg).

¹ Wielkość pomocy ze strony państwa, która nie wymaga jej wcześniejszego notyfikowania do Komisji Europejskiej. Pułap pomocy de minimis wynosi 200 000 EUR w dowolnie ustalonym okresie 3 lat budżetowych. Zasady udzielania pomocy de minimis reguluje Rozporządzenie Ministra Rozwoju Regionalnego z dnia 2 października 2007 r. w sprawie udzielania pomocy de minimis w ramach regionalnych programów operacyjnych.

Mapa 3. Powierzchnia zasiewów i zużycie nawozów w 2020 r.

5. Ciągniki i maszyny rolnicze

Według wstępnych wyników spisu rolnego w 2020 r., w gospodarstwach rolnych znajdowało się ok. 82 tys. ciągników, tj. o 1,4% więcej niż w 2010 r. W przeliczeniu na 100 gospodarstw rolnych przypadają średnio 102 maszyny tego rodzaju (83 w 2010 r.), co stanowiło 93,1% średniego poziomu w kraju. Najwyższy poziom wyposażenia w ciągniki odnotowano w powiatach kazimierskim, w którym na 100 gospodarstw rolnych przypadają 137 ciągników i opatowskim (129), natomiast najmniejszy w m. Kielce (34) i skarżyskim (52).

Podobnie jak w skali kraju, w świętokrzyskim zwiększyła się liczba ciągników przypadająca na 100 ha użytków rolnych, która wyniosła 16,6 (wobec 15,6 w 2010 r.). Najwyższym poziomem tego wskaźnika charakteryzowały się powiaty sandomierski (24,4) i starachowicki (22,1). Najmniejszy był natomiast w m. Kielce, w którym na 100 ha UR przypadają 7,1 ciągników oraz w powiatach koneckim i ostrowieckim (po 13,6 ciągników na 100 ha UR).

Wskaźniki dotyczące liczby pozostałych rodzajów maszyn zarówno na 100 gospodarstw, jak i na 100 ha UR, na przestrzeni 10 lat podlegały mniejszym zmianom. Największe różnice związane były z rosnącą obsadą kombajnów zbożowych oraz opryskiwaczy sadowniczych i polowych w przeliczeniu na 100 gospodarstw.

Liczba ciągników w gospodarstwach rolnych nieznacznie się zwiększyła w stosunku do 2010 r. Przybyło kombajnów zbożowych i opryskiwaczy sadowniczych. Znacznie mniej było natomiast kombajnów buraczanych i silosokombajnów

Tablica 1. Ciągniki i maszyny rolnicze w latach 2010 i 2020

Lata	Ciągniki	Kombajny			Silosoko mbajny	Opryskiwacze	
		zbożowe	buraczan e	ziemniac zane		polowe	sadownic ze
W tysiącach sztuk							
2010	81	7	1	4	0	33	7
2020	82	8	1	4	0	31	9
2010=100							
2020	101,4	120,4	42,2	99,4	43,0	93,7	121,8
Na 100 gospodarstw							
2010	83,3	7,0	1,4	3,8	0,4	34,6	7,7
2020	102,3	10,2	0,7	4,5	0,2	39,3	11,4
Na 100 ha użytków rolnych							
2010	15,6	1,3	0,3	0,7	0,1	6,5	1,4
2020	16,6	1,7	0,1	0,7	0,0	6,4	1,8

Zmiany zachodzące w powierzchni upraw głównych ziemioplodów, postępujący proces modernizacji rolnictwa oraz dostępność różnych źródeł finansowania zakupu nowoczesnych maszyn (w tym dotacji z PROW, kredytów rolniczych oraz leasingu), wpłynęły na aktualny stan wyposażenia gospodarstw w maszyny i urządzenia rolnicze. Przy utrzymującej się przewadze zbóż w strukturze powierzchni zasiewów i jednoczesnym wzroście uprawy rzepaku, w 2020 r. w gospodarstwach rolnych znajdowało się ponad 8 tys. kombajnów zbożowych, tj. o 20,4% więcej niż w 2010 r. W porównaniu z 2010 r. znacznie przybyło także opryskiwacze sadowniczych (o 21,8% - do ok. 9 tys.). Mniejsza skala uprawy buraków cukrowych przyczyniła się do spadku liczby kombajnów buraczanych (o 57,8%). Znacznie mniej niż w 2010 r. wykorzystywano również silosokombajnów (o 57,0%). W porównaniu z wynikami spisu z 2010 r. odnotowano zmniejszenie wyposażenia gospodarstw w opryskiwacze polowe (o 6,3%). Pomimo znacznego spadku areálu ziemniaków liczba kombajnów ziemniaczanych zmalała jedynie o 0,6%.

6. Źródła dochodów gospodarstw domowych z użytkownikiem gospodarstwa rolnego

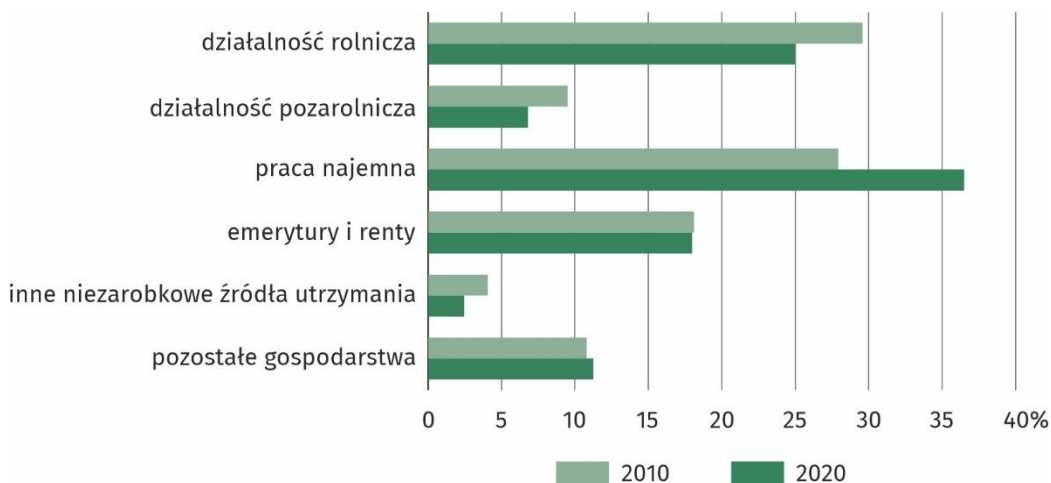
W okresie od 2 czerwca 2019 r. do 1 czerwca 2020 r. łącznie, ok. 80 tys. gospodarstw domowych z użytkownikiem gospodarstwa indywidualnego uzyskiwało dochody z prowadzonej działalności rolniczej. Ich liczba w stosunku do 2010 r. zmniejszyła się o 17,5%.

Podobnie jak w skali kraju odsetek gospodarstw domowych z użytkownikiem gospodarstwa rolnego utrzymujących się głównie z rolnictwa zmalał na przestrzeni lat 2010-2020. O ile w 2010 r. rolnictwo stanowiło główne źródło utrzymania, czyli źródło dochodów przekraczające 50% dochodów ogółem, dla 29,6% gospodarstw, to w 2020 r. udział ten wyniósł jedynie 25,0% (w całej Polsce odnotowano spadek z 33,8% do 30,4%). Niższy poziom tego wskaźnika wystąpił w trzech województwach (podkarpackim, małopolskim i śląskim).

Głównym źródłem utrzymania gospodarstw domowych z użytkownikiem gospodarstwa rolnego była najczęściej praca najemna. W 2020 r. stanowiła ona ponad połowę dochodów dla 36,5% gospodarstw, przy czym odsetek ten wyraźnie się zwiększył (w 2010 r. wyniósł 27,9%). Nieznacznie obniżył się udział gospodarstw domowych z użytkownikiem gospodarstwa rolnego utrzymujących się głównie z emerytury i renty (z 18,1% do 18,0%). W większym stopniu w stosunku do 2010 r. zmalał odsetek gospodarstw, dla których głównym źródłem utrzymania była działalność pozarolnicza (z 9,5% do 6,8%) oraz inne niezarobkowe źródła utrzymania (poza emeryturą i rentą) - z 4,1% do 2,4%.

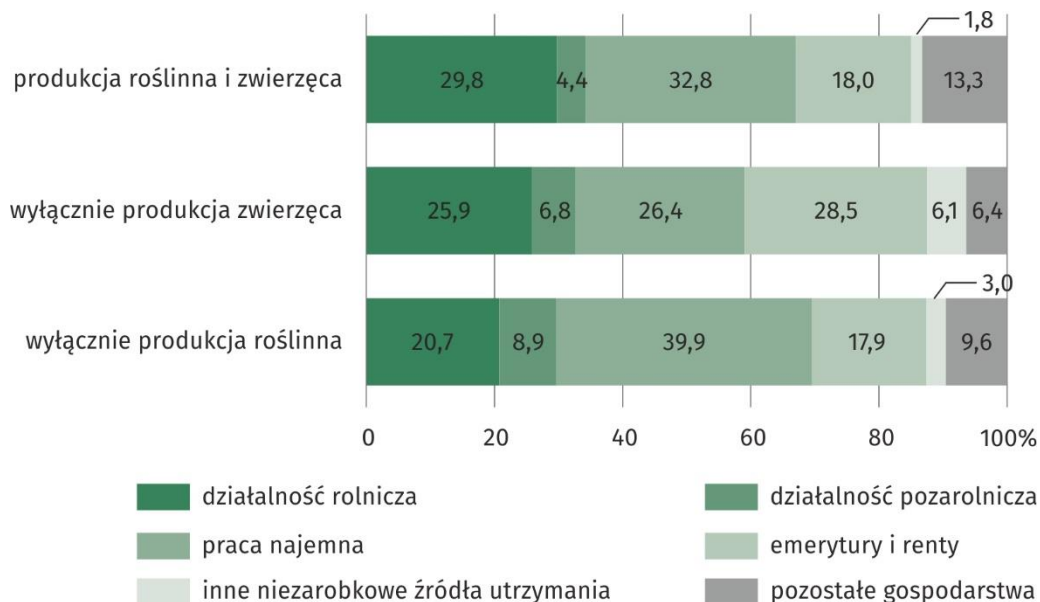
W stosunku do 2010 r. zmniejszył się udział gospodarstw domowych z użytkownikiem gospodarstwa rolnego, których głównym źródłem utrzymania była działalność rolnicza. Znacznie wzrósł natomiast odsetek utrzymujących się przede wszystkim z pracy najemnej

Wykres 7. Struktura gospodarstw domowych z użytkownikiem gospodarstwa rolnego według głównego źródła dochodów

Specyfika produkcji roślinnej i zwierzęcej znalazła odzwierciedlenie w różnicach w częstotliwości występowania poszczególnych źródeł głównych dochodów w zależności od rodzaju prowadzonej produkcji rolniczej. W grupie gospodarstw zajmujących się wyłącznie produkcją roślinną najwyższy odsetek utrzymywał się z pracy najemnej (39,9% ogółu gospodarstw) i działalności rolniczej (20,7% ogółu). Podobna sytuacja wystąpiła w gospodarstwach prowadzących produkcję mieszaną (roślinną i zwierzęcą), w których było to odpowiednio 32,8% i 29,8%. W gospodarstwach zajmujących się wyłącznie produkcją zwierzęcą głównym źródłem dochodów były natomiast najczęściej emerytury i renty (28,5%) i praca najemna (26,4%). Z działalności rolniczej ponad 50% dochodów uzyskiwało 25,9% gospodarstw prowadzących wyłącznie produkcję zwierzęcą.

Wykres 8. Struktura gospodarstw domowych z użytkownikiem gospodarstwa rolnego według głównego źródła dochodów i rodzaju prowadzonej działalności rolniczej w 2020 r.

***

W przypadku cytowania danych Głównego Urzędu Statystycznego prosimy o zamieszczenie informacji: „Źródło danych GUS”, a przypadku publikowania obliczeń dokonanych na danych opublikowanych przez GUS prosimy o zamieszczenie informacji: „Opracowanie własne na podstawie danych GUS”.

Opracowanie merytoryczne:
Urząd Statystyczny w Kielcach
Dyrektor Agnieszka Piotrowska-Piątek
Tel: 41 249 96 00
e-mail: sekretariat@stat.gov.pl

Rozpowszechnianie:
Rzecznik Prasowy Prezesa GUS
Karolina Banaszek
Tel: 695 255 011

Wydział Współpracy z Mediami

Tel: 22 608 34 91, 22 608 38 04

e-mail: obslugaprasowa@stat.gov.pl

www.stat.gov.pl

[@GUS_STAT](https://twitter.com/GUS_STAT)

[@GlownyUrzadStatystyczny](https://www.facebook.com/GlownyUrzadStatystyczny)

Powiązane opracowania:

Publikacja GUS pt. *Powszechny Spis Rolny 2020. Raport z wyników*

<https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/rolnictwo-lesnictwo/psr-2020/powszechny-spis-rolny-2020-raport-z-wynikow,4,1.html>

Publikacja GUS pt. *Powszechny Spis Rolny 2020. Metodologia i organizacja badania*

<https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/rolnictwo-lesnictwo/psr-2020/powszechny-spis-rolny-2020-metodologia-i-organizacja-badania,3,1.html>

Ważniejsze pojęcia i wyjaśnienia metodologiczne zawarto w wyżej wymienionych opracowaniach.

Temat dostępny w bazach danych:

Bank Danych Lokalnych – Powszechne Spisy Rolne – PSR 2020

<https://bdl.stat.gov.pl/BDL/start>